

Ob 80. obletnici konca druge svetovne vojne

POKLON ŽRTVAM IZ JAME POD MACESNOVO GORICO

3450 vas je. Zdaj ste tukaj. Pred dobrim mesecem so vas prenesli iz kočevske čakalnice v čakalnico v Lipico pri Škofji Loki. Čisto potihoma so vas prepeljali na drugo lokacijo in nam svojcem spet odprli rane. Ogorčeni smo bili nad tem dejanjem in nad izjavo ministra, da je čas, da zapremo boleče obdobje naše zgodovine. Res, bil je že čas in je čas, da to storimo, vendar s tem dejanjem nikakor ni zaprto najbolj tragično obdobje slovenskega naroda. Bili so predhodni dogovori in sprejeto je bilo stališče, da se posmrtnih ostankov ne premika, dokler ni določen kraj dokončnega počivališča žrtev, ki naj bi bila Ljubljana. Vendar ste v istih plastičnih vrečah zdaj tukaj odloženi in obsojeni na čakanje.

Osem desetletij bo v naslednjih mesecih minilo od konca druge svetovne vojne, ko se je zgodil bratomor v jami pod Macesnovo gorico. Po ukazu herojev-zločincev so vas prepeljali iz šentviških zaporov v Ljubljani v kočevski gozd, vas umorili in pahnili, nekatere še žive, v jamo pod Macesnovo gorico. Brez obsodbe so vas revolucionarji zverinsko mučili in umorili, vas, ki ste ljubili in branili slovensko domovino, slovenski narod, dom, vero, vas, ki ste upravičeno zavračali komunistično ideologijo, temelječo na laži, prevari in umoru.

Tudi ti, moj stric Tone si verjetno med njimi, ker si bil zaprt v Šentvidu in si zdaj v eni izmed tukaj odloženih vreč. Bil je maj, junij, julij leta 1945. Tvoja družina, starši in sestre so te vsak dan čakali, kdaj se vrneš domov. Bil si edini sin, brat, naslednik manjše družinske kmetije. Vsak dan ti je mama skuhala žgance in vsak dan te je skodelica čakala na robu štedilnika. Čakanja, upanja, da se vrneš ... iz dneva v dan ga je bilo manj.

V tolažbo sebi in ostalim domačim ti je sestra Francka namenila te besede:

OD NIKODER NI GLASU

Kje si, kje si, bratec moj,
sestrica plaka za teboj,
kako želi te videti,
pozabiti res moč te ni.

Ko bila jaz bi ptičica,
letela bi okrog sveta,
pogledala bi kraje vse,
če tvoje biva kje srce.

Pa če bi jaz tak srečna bila,
da bi tebe izsledila,
vesela k tebi bi skočila,
od sreče v solzah svojih bi utonila.

Ni te bilo, nisi se vrnil. Zadnja novica o tebi je bila, da si bil v zaporu v Šentvidu mučen in pretepen. To je povedal tvoj sozapornik, ki so ga kot mladoletnega iz zapora izpustili. Več si ni upal povedati, bil je ustrašovan in do smrti zavezan molčečnosti.

Moja mama je velikokrat povedala: »Takrat, tisto poletje sonce za nas ni sijalo.« Mnoge slovenske družine, ki so izgubile može, očete, sinove niso občutile takrat tako opevane svobode, za njih so bile le solze, žalost, obup in strah.

Ves povojni čas so bili svojci žrtev zaznamovani, drugorazredni, kratene so jim bile mnoge pravice. Vse to so občutili kot neviden oklep zla, ki ni pustil, da bi živeli svobodno in sproščeno. Vse je bilo zamolčano, niso smeli izvedeti, kje ste bili umorjeni, v kateri kraški jami, jarku, rudniku ležite, kje lahko prižgemo svečo ... Vse do slovenske osamosvojitve. Po letu 1990 smo se vas vsako leto spominjali ob grobišču pod Krenom.

Pred nekaj leti pa je raziskovalna skupina arheologov in študentov opravila neprecenljivo in zelo zahtevno delo. Iz jame pod Macesnovo gorico so izkopali vaša okostja in jih prenesli iz teme na svetlobo. Šele pred tremi leti smo izvedeli in na razstavi posmrtnih ostankov tudi videli, kako kruto ste bili mučeni in umorjeni. Le pričujoči križi in svetinjice so vam v zadnjih nepopisnih bolečinah dajali moč in upanje v odrešitev.

Neizmerna hvala raziskovalni skupini in vsem, ki so sodelovali pri izkopu žrtev. Hvala zgodovinarjem, ki pišejo resnico, ki pišejo o najbolj tragičnih dogodkih slovenske zgodovine.

Zdaj ste tukaj. 3450 vas je. Čakate. Kateri vsi ste, še ne vemo. Ni seznama. Ni se še našel. Tudi mi, vaši svojci čakamo in se trudimo, da se vam vrne dostojanstvo. Vse civilizacijske družbe mrtve pokopavajo, sedanja slovenska generacija pa kot da se je oddaljila od civilizacije, od civilizacijskih norm, kulture in vrednot: naša država še vedno ni obsodila komunističnega totalitarizma, tudi dan spomina na žrtve komunizma so nam vzeli.

Se sedanja generacija boji resnice?

Mnogo vas je, nepokopanih žrtev vojne in poveljnih pobojev, mnogo jih še leži v temi, neodkritih po jamah in brezni. Prav vse žrtve, tudi ve iz jame pod Macesnovo gorico, ki čakate na pokop, si zaslužite grob v posvečeni zemlji, tam kjer so vojaška pokopališča, v srcu Slovenije, kjer vas čaka lipa sprave. Zaslužite si ustrezno obeležje s seznamom vas vseh.

Koliko časa bomo še čakali na obsodbo in obžalovanje storilcev zločinov komunizma, na časten pietetni pokop vseh žrtev. Le ta bo prinesel olajšanje, naše bolečine bodo izzvenele in tudi vest tistih, ki so zakrivali zločine, in tistih, ki te zločine še vedno prikrivajo, bo lažja. Le resnica in naše odpuščanje lahko prinesejo medsebojno pomiritev, da bomo vsi državljani začutili enakopravnost in demokracijo, da bomo lahko skupaj zgradili most sprave.

Vi, slovenski mučenci pomagajte nam, našemu narodu končno uresničiti ta dejanja!

Nada Trpin Jereb

Lipica, 8. maja 2025